

Рабійчук Сергій Олександрович
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки
Хмельницький національний університет,
м.Хмельницький, Україна

ЗДОРОВ'Я В СИСТЕМІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У статті здійснюється аналіз досліджень щодо становлення і розвитку проблеми здоров'я та його місця в системі ціннісних орієнтацій сучасної особистості, зокрема майбутніх фахівців соціальної сфери. З'ясовано пріоритетне значення здоров'я в житті як конкретної людини, так і суспільства в цілому. Визначено трактування поняття «здоров'я», як природна, абсолютна життєва цінність, яка займає верхню ступінь в ієрархії цінностей. Уточнено його види та показники.

Ключові слова: здоров'я, особистість, соціум, спосіб життя, ціннісні орієнтації.

Вступ. Особливе значення у розумінні здоров'я має його визначення. Історія розвитку знань про здоров'я налічує понад 2000 років. В основі формування світоглядної думки про збереження найбільшої цінності, якою є здоров'я людини, стоять визначні древньогрецькі філософи – Геракліт, Демокріт, Платон, Аристотель, Гіппократ та інші. Зокрема, Аристотель підкреслював, що «здоров'я людини – щастя». Гіппократ розумів організм людини як єдине ціле. Надавав великого значення питанням етики, поведінки, приділяючи увагу як організму, його природі, так і оточуючому середовищу, умовам життя, гігієні тощо.

В одному зі своїх трактатів, Клавдій Гален систематизував і узагальнив знання древніх греків і римлян про здоров'я. Фундаментальним у його твердженні є те, що кожен член суспільства може зберегти своє здоров'я, але якщо систематично буде вести здоровий спосіб життя, не маючи шкідливих звичок. Люди хворіють в результаті нестриманості, неосвітченості і зневажливого ставлення до здоров'я.

Сучасне тлумачення здоров'я ми бачимо в Уставі Всесвітньої Організації Охорони Здоров'я (ВООЗ) – «це стан повного фізичного, душевного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороби чи фізичних вад».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням проблеми здоров'я займалися такі вчені, як Є. Булич, І. Муравов – працюючи над розробкою вчення про здоров'я, вони наводять 79 означень здоров'я, що запропоновані спеціалістами різних країн. Багатогранне осмислення безлічі визначень стану здоров'я свідчить про те, що це поняття багатобічне.

Ю. Антамонов, А. Котова, В. Белов, стверджують, що «фізичне здоров'я людини – це стан організму, при якому інтегральні показники функціональних систем лежать в межі фізіологічної норми і адекватно змінюються при взаємодії людини з середовищем» [6].

Проблема ціннісних орієнтацій, зважаючи на актуальність, відображена у численних джерелах, зокрема у працях С. Анісімова, І. Бокачева, М. Вебера, Л. Виготського, О. Здравомислова, М. Кагана, Г. Костюка, С. Максименка, М. Рокича та інших.

Метою та завданнями дослідження є з'ясування

і доведення важливої ролі здоров'я в системі ціннісних орієнтацій кожної особистості і зокрема майбутніх фахівців соціальної сфери.

Виклад основного матеріалу. Здоров'я є природною, абсолютною життєвою цінністю, яка займає верхню ступінь в ієрархії цінностей. Здоров'я визначає систему таких категорій суспільного буття, як інтереси та ідеали, гармонія і краса, зміст та щастя життя тощо. За мірою зростання добробуту населення, задоволення його природних первинних потреб, буде зростати істинна цінність здоров'я.

З поняттям «здоров'я» тісно пов'язане поняття «хвороба». Дослідити та порівняти здоров'я і хворобу важко, а провести між ними чітку межу практично не видається можливим.

Людина є здоровою, якщо вирізняється гармонійним фізично-розумовим розвитком, добре адаптована до навколишнього фізичного та соціального середовища. Повністю реалізує власні фізичні та розумові здібності, пристосовується до змін у навколишньому середовищі, не виходять за межі норми, і робить свій внесок у добробут суспільства, який відповідає її здібностям. Здоров'я людини залежить від багатьох факторів (природних і соціально обумовлених). ВООЗ визначило орієнтовне співвідношення різних чинників забезпечення здоров'я сучасної людини, виокремивши як основні чотири: генетичні чинники (20%); стан навколишнього середовища (20%); медичне забезпечення (8%); умови та спосіб життя людей (52%) [6].

Від віку, статі та індивідуально-типологічних особливостей людини залежить ступінь впливу окремих чинників різної природи на основні показники здоров'я. Істотно впливає на здоров'я сучасної людини – спосіб життя. Здоров'я населення на 50-55 % визначається саме способом життя. Спосіб життя – це одна з найважливіших біосоціальних категорій, які інтегрують уявлення про певний тип життєдіяльності людини. Спосіб життя визначається особливостями повсякденної діяльності людини, вони об'єднують задоволення матеріальних та духовних потреб, норми та правила поведінки, трудову діяльність, побут, дозвілля, участь у суспільному житті тощо [5].

Спосіб життя визначається ступенем відповідності форм життєдіяльності людини біологічним законам, який має сприяти збереженню його адаптаційних можливостей, виконанню соціально-біологіч-

них функцій.

Сьогодення зумовлює протиріччя між еволюційним розвитком суспільства і теперішнім способом життя, які можна тлумачити, як зниження рухової активності нижче рівня, який забезпечує виживання в еволюції організму; протиріччя між руховою активністю, яка знижується, і зростаючим навантаженням на мозок людини, перенапругою центральної нервової системи, вищої нервової діяльності та психіки; комфортні умови існування зі зниженням функціональних можливостей організму і розвитком детренованості адаптаційних механізмів; порушення балансу природних харчових компонентів у бік збільшення у харчуванні питомої ваги ненатуральних (синтезованих) речовин [3].

Хвороби сучасної людини провокуються способом життя і повсякденними діями. Збільшення очікуваної середньої тривалості життя пов'язують з поліпшенням умов життя і праці, а також раціоналізацією життєдіяльності людей.

Здоров'я – це складна система взаємодій яка поділяється на такі види:

– фізичне здоров'я – стан гомеостазу, динамічної рівноваги різних органів, систем і організму людини в цілому, тобто це оптимальне функціонування організму людини, його систем, органів, тканин, клітин.

– психічне здоров'я – це стан мозку людини, при якому забезпечується адекватна емоційна, інтелектуальна, свідомо-вольова взаємодія з зовнішнім середовищем. Психічне здоров'я включає інтелектуальне, емоційне та характерологічне. Стан психічного добробуту людини можна визначити, як розвинуту емоційну сферу, увагу, сприйняття, мислення, запам'ятовування, які на високому рівні, керуючись власною свідомістю, характером, волею адекватно проявляють себе в різних ситуаціях життєдіяльності.

– духовне здоров'я – це стан свідомості психіки людини, погоджений з вимогами законів природи, суспільства, мислення, суттю власного буття і призначення в світі. Духовне, така категорія, що визначає притаманну людині здатність бути самосвідомим суб'єктом мислення, почуттів і волі, що виявляється в досягненні цілей та творчій діяльності.

– соціальне здоров'я – це соціальні умови і відносини людини у суспільстві, що узгоджуються з законами природи і сприяють розвитку життя та діяльності людей. Людина є здоровою лише при наявності нормальних матеріальних, духовних умов, а також відносин між людьми [1].

З огляду на важливість для людського життя, здоров'я повинно займати першочергове місце у системі ціннісних орієнтацій кожної людини і зокрема майбутніх фахівців соціальної сфери. Е. Шпрангер

визначає, що ціннісні орієнтації становлять основу особистості; за допомогою їх людина в повній мірі здатна пізнати світ. Ціннісна орієнтація уособлює духовний початок, результат спільного людського існування, характеризує залучення суб'єкта в різні сфери культури і суспільного буття.

Гуманістична психологія наголошує на існуванні в особистості певного ступеня свободи від оточуючого світу, забезпечується це наявністю ціннісно-змістовних орієнтацій. Наприклад, К. Роджерс розвиває ідею про те, що за допомогою визначених ідей, змістів, цінностей людина в змозі розкрити самого себе та будувати власні стратегії розвитку і самовдосконалення [9].

Психологічна наука трактує ціннісні орієнтації, як «важливий компонент світогляду особистості або групової ідеології, що представляє уподобання і прагнення особистості або групи стосовно тих або інших узагальнених людських цінностей (добробут, здоров'я, комфорт, пізнання, громадянські свободи, творчість, праця тощо)» [7, с.545].

Звертаючись до проблем управління ціннісними орієнтаціями особистості, А. Донцов та Л. Архангельський аналізують призначення ціннісних орієнтацій та називають їх внутрішніми регуляторами поведінки, які визначають спосіб життя та засоби формування особистості [4; 2, с.11–17].

Ціннісні орієнтації за допомогою цілепокладання визначають соціальну активність та регулюють поведінку особистості, оцінюють події та явища, виділяють їх значення, займаючи положення між системою особистісних значень та мотиваційно-потребнісною галуззю [8].

Викладений матеріал дозволяє зробити такі висновки, здоров'я – це внутрішній стан людини, що характеризується відсутністю хвороб і фізичних ушкоджень, фізичним, психічним, соціальним добробутом, взаємовідносинами функцій організму, рівноцінною взаємодією з природним і соціальним середовищем, свідомістю і життєвою активністю, діяльністю, гармонійним розвитком, відтворенням повноцінно-здорового потомства і тривалістю життя.

Створені людьми умови і відносини мають відповідати природним закономірностям, вони і забезпечать стійкість здоров'я. Матеріальні здобутки та міжособистісні відносини будь-що мають узгоджуватися з природо-суспільними законами. Здоров'я людини можна розглядати у онтогенетичному і філогенетичному аспектах. Розвиток здоров'я людини залежить від внутрішнього стану людини, а також зовнішніх соціальних чинників, а від так має займати найвищий рівень в системі ціннісних орієнтацій кожної особистості.

Список використаної літератури

1. Апанасенко Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека / Г.Л.Апанасенко. – СПб.: МГП "Петрополис", 1992. – 123 с.
2. Архангельский Л.М. К вопросу о ценностных ориентациях личности / Л.М.Архангельский // Духовное развитие личности: материалы юбилейной научной сессии вузов Уральской зоны / ред. кол.: Л.М.Архангельский, Л.Н.Коган [и др.]. – Свердловск, 1967. – С.11-17.
3. Вернадский В.И. Несколько слов о ноосфере // Вернадский В.И. Начало и вечность жизни. – М.: Сов. Россия, 1989. – С.166-188.
4. Донцов А.И. Проблемы групповой сплоченности / А.И.Донцов. – М.: Изд-во МГУ, 1979. – 126 с.
5. Карпова І. Б. Фізична культура та формування здорового способу життя: навч. посіб / І.Б.Карпова, В.Л.Корчинський, А.В.Зотов. – К.: КНЕУ, 2005. С.4
6. Кудрявцева Е.Н. Здоровье человека: понятие и реальность /Е.Н.Кудрявцева // Общественные науки и здравоохранение.

- М.: Наука, 1987. – С.32-48.
7. Мещеряков Б.Г. Большой психологический словарь [Электронный ресурс] / Б.Г.Мещеряков, В.П.Зинченко. – 3-е изд. – 2002 г. – 545 с. – Режим доступа: <www.koob.ru>. – Загол. з екрану. – Мова рос.
8. Повзун В.Д. Ценностное самоопределение студентов в педагогическом образовании в условиях университета: дис. ... канд. пед. наук, спец: 13.00.01 «общая педагогика, история педагогики и образования» / Повзун Вера Дмитриевна. – Оренбург, 1996. – 186 с.
9. Rodgers C.R. Freedom to learn for the 80's / C.R.Rodgers. – N.Y., 1983. – 312 p.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2016 р.

Рабийчук Сергей Александрович
кандидат педагогических наук, доцент
доцент кафедры социальной работы и социальной педагогики
Хмельницкий национальный университет,
Хмельницкий, Украина

ЗДОРОВЬЕ В СИСТЕМЕ ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ

В статье проводится анализ исследований по становлению и развитию проблемы здоровья и его места в системе ценностных ориентаций современной личности, в частности будущих специалистов социальной сферы. Выявлено приоритетное значение здоровья в жизни, как конкретного человека, так и общества в целом. Определено трактование понятия «здоровье», как естественная, абсолютная жизненная ценность, которая занимает верхнюю ступень в иерархии ценностей. Уточнены его виды и показатели.

Ключевые слова: здоровье, личность, социум, образ жизни, ценностные ориентации.

Rabiychuk Serhii
Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Assistant Professor
Department of Social Work and Social Pedagogy
Khmelnitsky, Ukraine

HEALTH IN SYSTEM OF VALUE ORIENTATIONS FUTURE PROFESSIONALS IN SOCIAL SPHERE

In the article the analysis of research on the formation and development of health problems has been carried out as well as its place in the system of value orientations of modern identity, including the future experts of social sphere. The priority of health in the life the individual as well as society in general has been grounded. The treatment of the concept "health" is determined as natural, the absolute value of life, which occupies the top level of a hierarchy of values. It has been proved that the person is healthy, if he/she is well adapted to the surrounding physical and social environment, fully implements own physical and mental abilities, adjusts to changes in the environment and makes contributions to the welfare of society, which corresponds to capabilities.

Key words: health, identity, society, lifestyle, value orientations.